



Kjellander Sjöberg

Gjuteriet

135

TEXT **ELLINOR THUNBERG**

FOTO **RASMUS HJORTSHØJ – COAST OCH PETRA BINDEL**



En pragmatisk historia.

Gjuteriet i Malmö reser sig ur ruinerna. Kjellander Sjöberg har bevarat det förflutna och skriver samtidigt ett nytt kapitel i husets och områdets historia.

MED RASERAT TAK och fragmenterade fasader var det gamla gjuteriet i Malmös hamn i princip bara en tegelruin. Under storhetstiden susade stora kärl med flytande stål fram och tillbaka i traversbanor och gjöts gjorde det i stora kärl på golvet. Med sin stålstomme uppfattades gjuteriet i princip som en enda stor maskin. Med åren har byggnaden både lappats och lagats och när den nu lever sitt nya liv som kontor finns så många kapitel som möjligt av berättelsen representerade.

– Det är en pragmatisk byggnad. Om någon ville ta håll på den för att dra in en stor maskindel eller tung skiva, så gjorde man helt enkelt det. De delarna är också viktiga för historien och därför ville vi verkligen bevara allt som går, både det fina och det fula, säger Johan Pitura, arkitekt och kontorschef på Kjellander Sjöberg i Malmö.

Gjuteriet är en del av den större utvecklingen av Varvsstaden, där strategin i korthet går ut på att utveckla en ny stadsdel med hjälp av bevarande och återbruk av material från platsen. Därför valde stadsutvecklaren att skapa Materialbanken, där allt material som kan återbrukas från demonterade byggnader samlas som en resurs vid nybyggnation i området. I linje med detta utvecklade Kjellander Sjöberg en strikt materialstrategi för projektet.

– Först bevaras allt som går att bevara. Nästa steg är att använda återbrukat material från platsen och sedan att tillföra nytt, och då ville vi göra det med förnybara resurser och i det här fallet i huvudsak trä.

Sagt och gjort, med återbruk i blick stegade

arkitekterna på Kjellander Sjöberg in i de lagerlokaler som Materialbanken använder och där fanns stora högar med tegel, men också stora trappor, stålbalkar och lös inredning som arbetsbänkar, hyllor och lampor. Att använda gamla material blir inte bara ett sätt att minska koldioxidutsläppen, det berättar också en historia om platsen.

– Redan i skolan jobbar arkitekter med att fånga platsens själ och att försöka skapa något utifrån det. Men allt som oftast görs det genom att riva allt som fanns på platsen och bygga nytt, vilket är ett konstigt svar på briefen att försöka hitta platsens själ.

Den gemensamma målsättningen att använda återbruk delades från start av såväl utvecklare som hyresgäst och arkitekter, vilket ledde till en smidig process. Men utmaningar finns så klart ändå.

– Teglet måste testas och stålets kvaliteter måste verifieras. Det finns tekniska krav som gör det svårt ... Vi kunde exempelvis inte jobba med en Svanenmärkning eftersom produkterna inte är typgodkända, de finns inte i några databaser och har inga EPD:er.

Det uppstår också utmaningar när gammalt möter nytt och Johan Pitura och kollegorna lärde sig snabbt att ha en hög närvaro på byggsplatsen, eftersom mycket behöver lösas där och inte på ritbordet.

– Det nya är väldigt exakt, och det gamla är väldigt oexakt. I mötet mellan det gamla och nya händer saker överallt och det går nästan inte att rita igenom, utan man måste lösa det på plats med de som bygger.



Hög närvaro på byggsplatsen har varit A och O i projektet eftersom saker behöver lösas där och inte på ritbordet.

Vad Kontor, restaurang, kafé med mera.

Var Varvsstaden, Malmö.

Arkitekt Kjellander Sjöberg genom Stefan Sjöberg, Johan Pitura, Hannes Haak, Sylvia Neiglick, Simon Estié, Sebastian Mardi, Per Hedefält, Michael Westerlund, Susanna Bremberg, Stefan Rydin och Karin Lindström.

Uppdragsgivare Varvsstaden, PEAB.

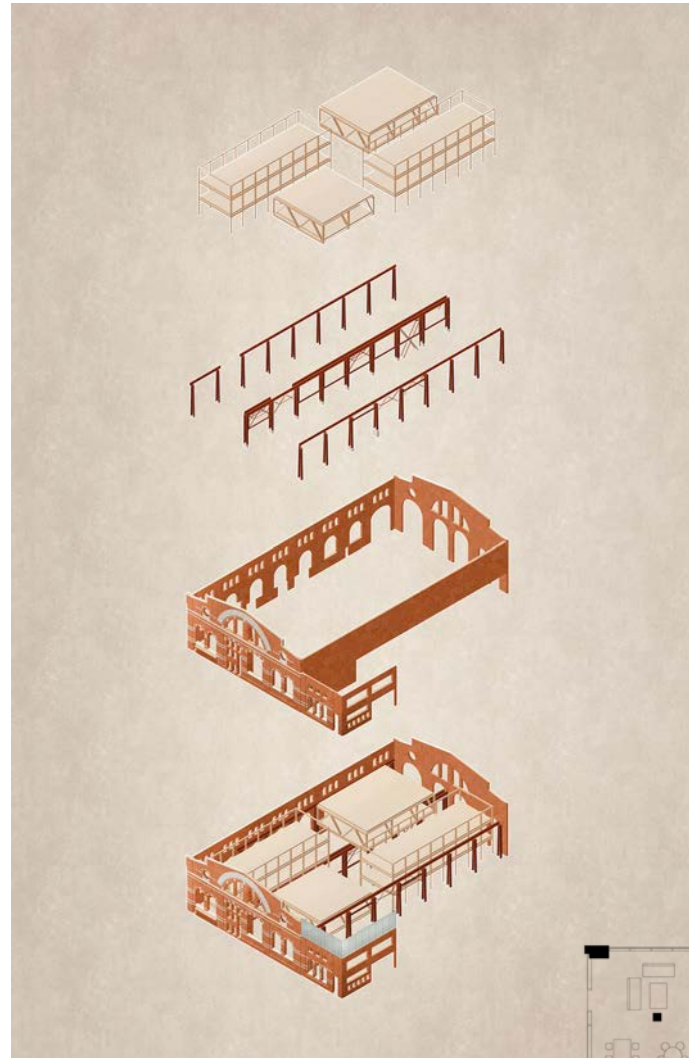
Hyresgäst Oatly.

I samarbete med Sted Landskap, Reijlers, Tyréns, Matter by Brix, BK Konsult, Afry, WSP, Restaurera med flera.

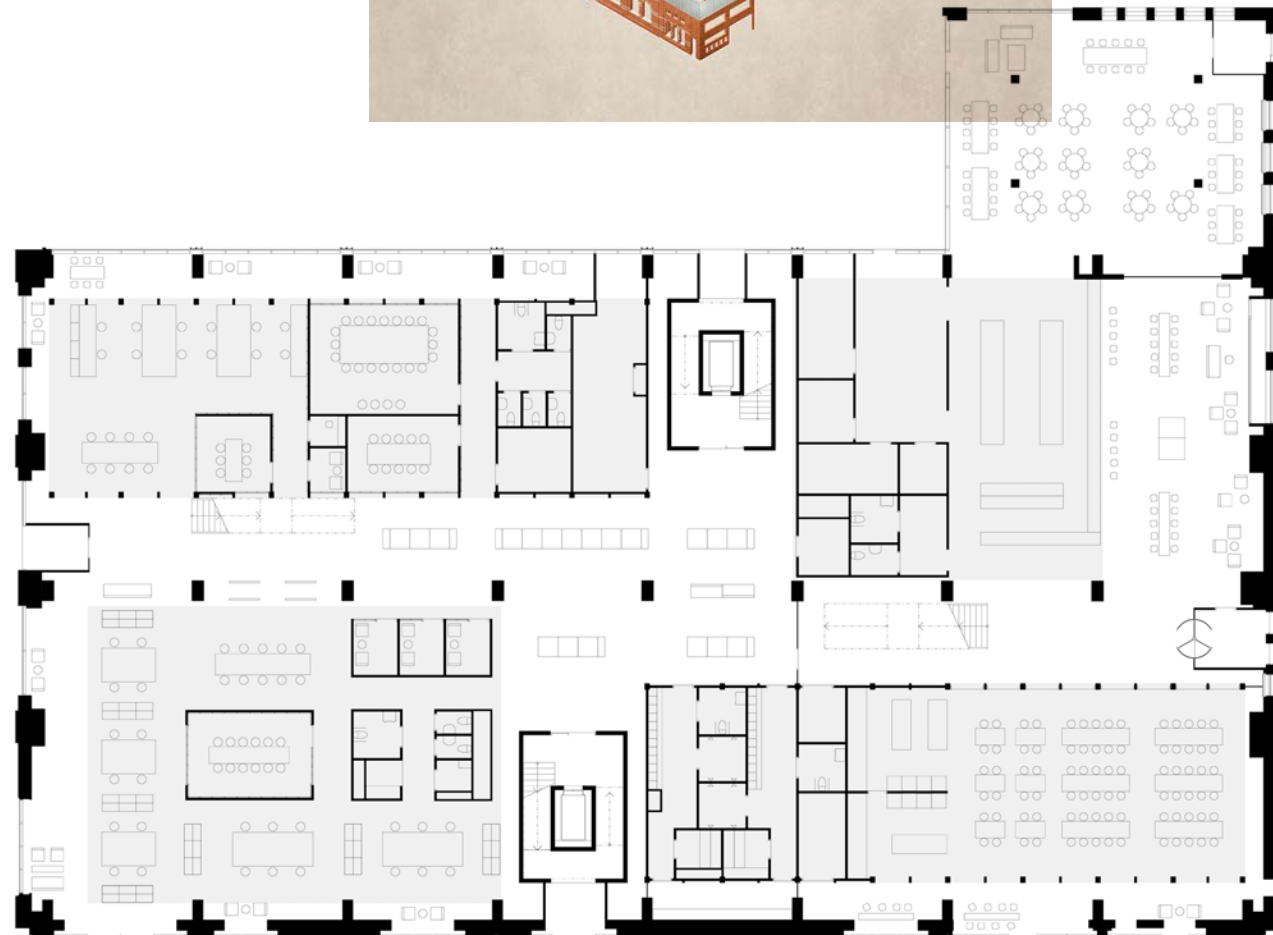
Färdigställt 2023.



En ny stadsdel ska byggas genom att bevara och återanvända.



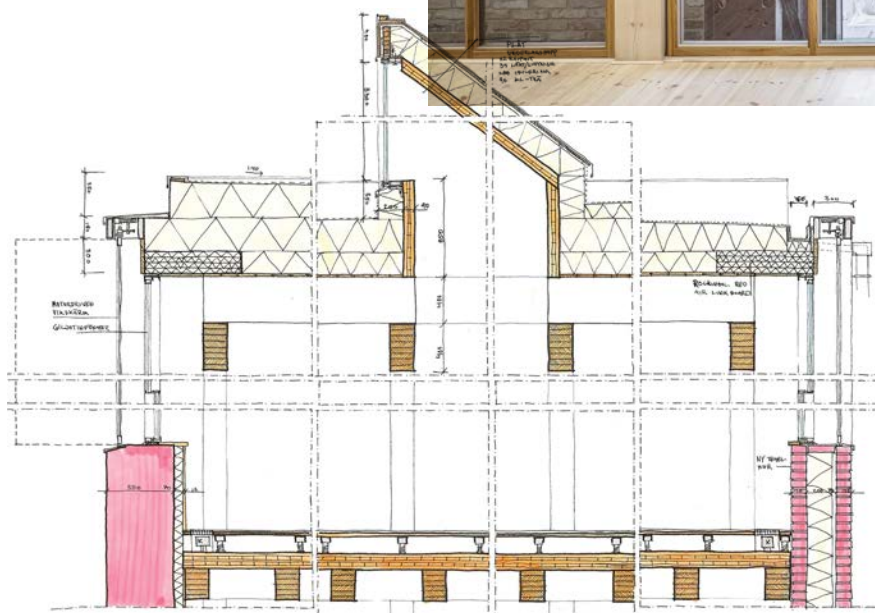
På jakt efter platsens själ.



Arkitekterna ville bevara både det vackra och det fula.



I glappet mellan det nya, perfekta och det gamla skapas glädje.



Samtalet studsade hela tiden mellan arkitekterna och hantverkarna.



Samtalet behövde hela tiden pågå mellan hantverkare och arkitekt, eftersom målet var att behålla skavankerna och inte renovera bort patinan i huset av bara farten.

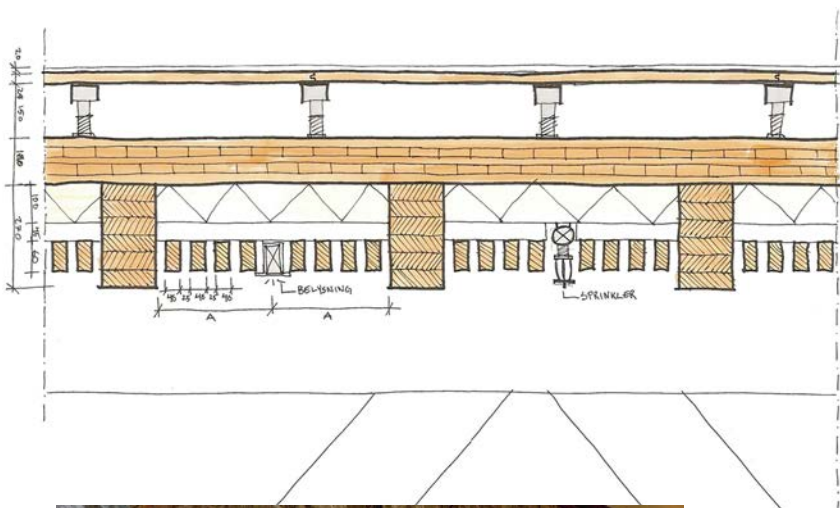
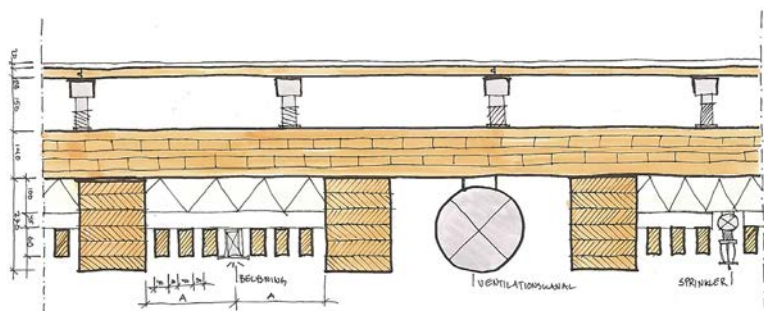
– Det var flera gånger vi fick säga till hantverkarna att inte laga grejer eller göra det perfekt. Här ville vi behålla det gamla så obearbetat som det gick utan att vara farligt, medan det nya skulle vara perfekt.

Tilläggen till den befintliga stommen är skapade i limträ och KL-trä, medan bland annat durkplåtar, trappor och tegel har återbrukats via Materialbanken. Dessutom har byggnaden som ursprungligen är skapad för stora maskiner nu blivit kontor för hyresgästen Oatly – och därmed skiftat skala till den mänskliga. I mötet uppstår en intressant skevhet.

– I glappet mellan det nya perfekta och det gamla skapas oväntade konstigheter som skapar en glädje i byggnaden. Fönstren är ett sådant exempel, de är inte anpassade efter kontoret utan sitter för högt upp eller för långt ner, de är för stora eller för små. Men det skapar en rumslig rikedom. På samma sätt går den nya delen inte hela vägen ut till ytterväggen, så där skapas mellanrum. Det funkade jättebra för hur Oatly, och många andra, jobbar i dag med fri placering. Det passar bra i en byggnad med så rik rumslighet.

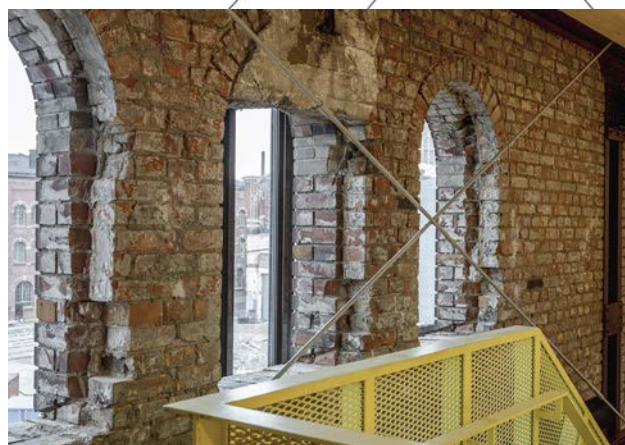


Den nya trästommen är frikopplad från ytterväggarna.



Att den nya trästommen är frikopplad från ytterväggarna gör också att man kan uppleva hela den stora hallen, även om det nya inkråmet är uppdelat i små ytor. Känslan av den gamla stora industrihallen är därmed intakt. För att Gjuteriet ska hitta sin plats i den nya Varvsstaden när den växer fram har de valt att hålla bottenvåningen fri och möjlig att ändra om, och det i sin tur möjliggörs av att den befintliga stålstommen används för att bära upp de nya bjälklagen, som helt enkelt hänger i den gamla stommen. Det roligaste med projektet tycker Johan Pitura är den känsla som de återbrukade gamla materialen från varvsområdet bjuder på när de nu sitter på plats i sitt nya sammanhang. En känsla som inte hade gått att skapa på annat sätt.

– Tänk att du sätter dig i en ny bil och drar bort plasten på allting ... Och allt är så där perfekt. Det är ett onaturligt startdatum. När vi klev in i den här byggnaden nu när den var ny så kändes den i stället som en del av en kontinuerlig historia. Det låter lite överdrivet, men det är verkligen känslan. Jag kan nästan tycka att det är lite jobbigt när allt är perfekt från start och här finns i stället en djupare tidsdimension. ●



Fönstrens variation skapar liv i byggnaden.